

ШЛЯХ ДО 100% ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГОСИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Wärtsilä Energy

Київ
Лютий 2020 р.

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПЕРЕХІД ДО 2050

ЦЕ РЕАЛІСТИЧНО? СКІЛЬКИ ЦЕ КОШТУВАТИМЕ?
ЯКИЙ КІНЦЕВИЙ РЕЗУЛЬТАТ?

Два сценарії:

1. **Найдешевша енергосистема**
  2. **100% відновлювана енергосистема**
- Схожі результати
  - Нема нового будівництва традиційної потужності
  - Багато СЕС, ВЕС, батарей, маневреної генерації
  - Природний газ замінюється синтетичним
  - Встановлена потужність зростає до 107 ГВт та 124 ГВт відповідно до сценарію

ПОПЕРЕДНЄ ДОСЛІДЖЕННЯ - 2018

- Високоточна хронологічна модель диспетчеризації ОЕС України
- Пошук короткотермінових рішень: оптимальний обсяг маневреної газової генерації для балансування ВДЕ
- → Вигоди для країни від побудови 2 ГВт маневреної газової потужності
  - Повніше використання вітрової і сонячної потужності 65 → 90 %
  - €300 млн річної економії
  - Більше виробництво атомної енергії (2 млрд кВт * год)
  - Викиди CO₂ 34 → 25 млн тон (26,5 %)
  - Уможливлення подальшого росту ВДЕ
- Модель **не визначала** оптимального довгострокового плану розвитку енергосистеми України

ПОТОЧНА СИТУАЦІЯ

Енергосистема

- Напевне найбільш негнучка система у світі
- Застарілі вугільні та атомні станції

Відновлювані джерела

- Вже впливають на стійкість системи
- Диспетчерські обмеження неминучі
- Але чи будуть нові інвестиції?

Джерела маневреності – нема стимулів до інвестування

- Ринок електроенергії все ще регульований
- Механізмів підтримки нема

ЯК ЦЕ
ВЛАДНАТИ?

ЗЕЛЕНИЙ ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПЕРЕХІД

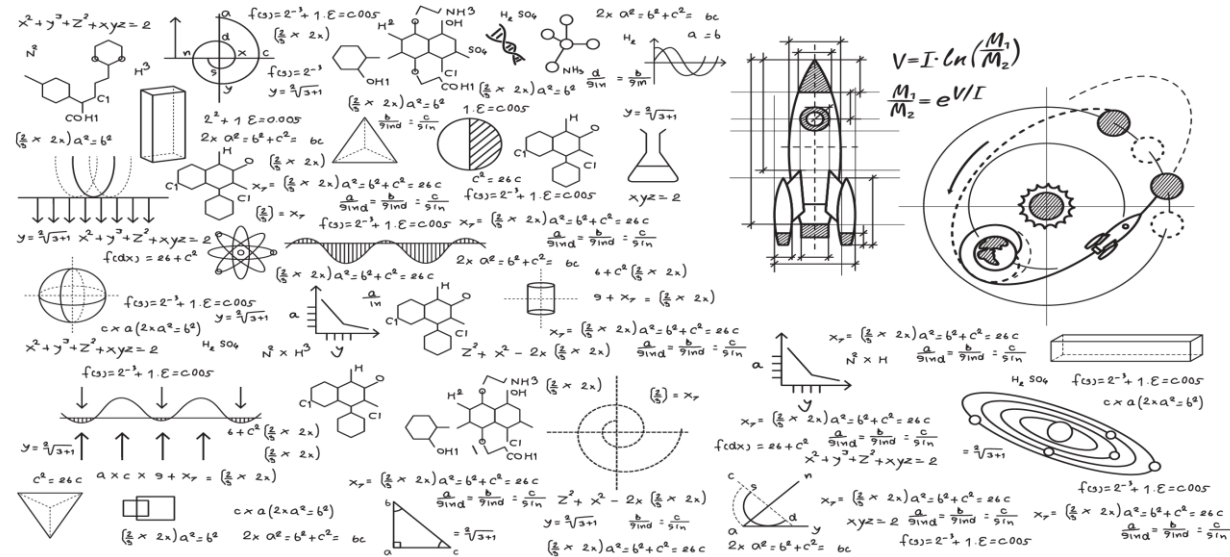
- Зобов'язання щодо ВДЕ в Угоді про Асоціацію
- Мінекоенерго оголосило Концепцію енергетичного переходу до 2050 р.
- Намір рухатись у контексті Європейської зеленої угоди
- Уряд зобов'язався розробити довгострокову енергетичну стратегію
- Галузь очікує на державну політику щодо розвитку ВДЕ та засобів балансування

ЙДЕМО ДО 100% ВДЕ....?

Зараз ми у захваті від того, що на світі повно **оцих візонерів**

...але вам знадобиться дещо з цього...

The collage contains various mathematical and scientific elements:

- Formulas: $x^2 + y^2 + z^2 + xyz = 2$, $f(x) = 2^{-x} + 1 \cdot E = c \cdot 0.005$, $f(x) = 2^{-x}$, $y = \sqrt[3]{3+1}$, $(\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2$, $2^x \cdot 1 \cdot E = c \cdot 0.005$, $2x \cdot a^2 = b^2 + c^2 = bc$, $(\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2 + c^2 = 26c$, $c^2 = 26c$, $f(x) = 2^{-x} + 1 \cdot E = c \cdot 0.005$, $x \cdot y \cdot z = 2$, $f(x) = 2^{-x} + 1 \cdot E = c \cdot 0.005$, $x_p = (\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2 + c^2 = 26c$, $\frac{a}{91nd} = \frac{b}{91nd} = \frac{c}{91n}$, $f(x) = 2^{-x} + 1 \cdot E = c \cdot 0.005$, $x_p = (\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2 + c^2 = 26c$, $\frac{a}{91nd} = \frac{b}{91nd} = \frac{c}{91n}$, $f(x) = 2^{-x} + 1 \cdot E = c \cdot 0.005$, $c \times a (2x a^2 = b^2)$, $H_2 SO_4$, $N^2 \times H^3$, $x_p = (\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2 + c^2 = 26c$, $\frac{a}{91nd} = \frac{b}{91nd} = \frac{c}{91n}$, $f(x) = 2^{-x} + 1 \cdot E = c \cdot 0.005$, $c \times a (2x a^2 = b^2)$, $(\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2$, $2x \cdot a^2 = b^2 + c^2 = bc$, $\frac{a}{91nd} = \frac{b}{91nd} = \frac{c}{91n}$, $(\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2 + c^2 = 26c$, $y = \sqrt[3]{3+1}$, $(\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2 + c^2 = 26c$, $\frac{a}{91nd} = \frac{b}{91nd} = \frac{c}{91n}$, $f(x) = 2^{-x} + 1 \cdot E = c \cdot 0.005$, $x_p = (\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2 + c^2 = 26c$, $\frac{a}{91nd} = \frac{b}{91nd} = \frac{c}{91n}$, $f(x) = 2^{-x} + 1 \cdot E = c \cdot 0.005$, $c \times a (2x a^2 = b^2)$, $(\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2$, $2x \cdot a^2 = b^2 + c^2 = bc$, $\frac{a}{91nd} = \frac{b}{91nd} = \frac{c}{91n}$, $(\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2 + c^2 = 26c$, $x \cdot y \cdot z = 2$, $f(x) = 2^{-x} + 1 \cdot E = c \cdot 0.005$, $x_p = (\frac{2}{3} \times 2x) a^2 = b^2 + c^2 = 26c$, $\frac{a}{91nd} = \frac{b}{91nd} = \frac{c}{91n}$, $f(x) = 2^{-x} + 1 \cdot E = c \cdot 0.005$, $\frac{a}{91nd} = \frac{b}{91nd} = \frac{c}{91n}$

Diagrams include:

- A rocket launch diagram with formula $V = I \cdot \ln(\frac{M_1}{M_2})$ and $\frac{M_1}{M_2} = e^{V/I}$.
- A diagram of a satellite or probe orbiting Earth.
- A diagram of a multi-planet system.
- Chemical structures of organic molecules.
- Geometric shapes like triangles and spheres.
- Graphs and plots showing curves and data points.

ДОВГОСТРОКОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ 2020 - 2050

Wärtsilä є світовим лідером у моделюванні енергосистем з великою часткою ВДЕ

Потужний програмний комплекс для симуляції енергосистем

Визначення найоптимальнішої за собівартістю стратегії розвитку енергосистеми чи варіантів покриття навантажень на певному часовому горизонті за певними вхідними даними

PLEXOS знаходить для ОЕС України оптимальний шлях до кінцевої мети – 100% відновлюваної енергосистеми

МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЕНЕРГОСИСТЕМИ У PLEXOS

ВХІДНІ ДАНІ

Дані системи:

- Види палива
- Погодинний попит + швидкість зростання попиту
- Необхідні резерви
- Система передачі

Дані по генеруючих потужностях:

- Електростанції з параметрами
- Обмеження диспетчеризації
- Профілі навантаження ВДЕ/ГЕС

Кандидати:

- Потенційні кандидати для нового будівництва з CAPEX /характеристиками

Сценарії:

- Цілі по CO₂
- Здешевлення ВДЕ
- Політичні рішення по системі
- Вимушене будівництво

МОДЕЛЬ

Вхідні дані та визначені сценарії формують математичну задачу для платформи PLEXOS

Оптимізація системи за допомогою PLEXOS

Вирішувач комплексу PLEXOS оптимізує, тобто знаходить найдешевше рішення для визначених сценаріїв. Враховуються всі задані обмеження реального часу. Погодинне покриття та нові потужності

ВИХІДНІ ДАНІ

На виході

- Погодинна диспетчеризація енергії
- Обсяг резервів
- Змінні, умовно постійні, капітальні витрати
- Споживання палива
- Викиди (CO₂)
- Надійність системи
- Потреба в новій потужності

- Приведена вартість e/e за життєвий цикл
- Чиста дисконтована вартість системи
- Інше...

ВАЖЛИВЕ ЗАУВАЖЕННЯ

Коли в енергосистемі зростає частка ВДЕ

- Вітер і сонце виробляють все більше електроенергії
- Велика мінливість виробітку в залежності від погоди

Змінюється роль газових та вугільних ТЕС

- Виробляють решту електроенергії
- Зменшується КВВП. Балансування вітру та сонця

- **НЕОБХІДНО** включати до моделі динамічні характеристики і обмеження вугільних та газових ТЕС, наприклад,
  - Тривалість пуску та зупинки (хвилин)
  - Швидкість навантаження та розвантаження (МВт/хв.)
  - Найменше стійке навантаження (%)
  - Мінімальний час роботи та зупинки (хв.)
- Інакше коректність результатів різко падає при зростанні частки ВДЕ!

ШЛЯХ ДО 100 ВХІДНІ ДАНІ МОДЕЛІ

ВХІДНІ ДАНІ

Встановлена теплова потужність

Характеристика	Одиниці	АЕС	Вуг. ТЕС	Вуг. ТЕЦ	Газ. ТЕЦ
Ген. одиниці		15	72	-	-
Одинична потужність	MW	390-950	65-750	-	-
Загальна потужність	GW	13.1	17.2	1.1	3.0
Мінімальне стійке навантаження	%	95	70	70	70
Питома витрата палива при повному навантаженні	GJ/MWh	11.0	12.4	11.5	8.6
Питома витрата палива при навантаженні 50%	GJ/MWh	-	14.4	13.0	11.3
Змінні експлуат. витрати	\$/MWh	5.0	5.6	7.0	7.0
Вартість пуску	\$/start	1000000	3000	3041	31643
Вартість навантаження	\$/MW	200	25	25	25
Вартість розвантаження	\$/MW	200	25	25	25
Постійні експлуат. витрати	\$/kW/year	85.0	10.8	27.5	27.5
Час простоїв через ремонт	%	16.7	9.0	13.0	13.0
Час аварійних відключень	%	2.5	1.4	2.5	2.5

Інша встановлена потужність

	Одиниці	ГЕС	ГАЕС
Встановлена потужність	МВт	4500	1500
Ємність накопичення	ГВт год	1	8

Паливо	Ціна \$/ГДж
Вугілля	2.7
Уран	0.6
Газ	8.8
Біомаса	4.0

Джерело: Укренерго, генеруючі компанії

КАНДИДАТИ НА НОВУ ПОТУЖНІСТЬ

Flexos може додати будь-який обсяг потужності цих технологій до енергосистеми, якщо це економічно доцільно

Теплові кандидати

	Одиниці	Нові двигуни	Нові АЕС	Нові ПГУ	Нові ГТУ	Нові паротурб біо	Нові паротурб вугільні	Нові паротурб газові
Вартість будівн.	\$/kW	750	5500	1200	700	2000	1500	1800
Вартість капіталу	%	10	10	10	10	10	10	10
Економ. строк служби	років	20	20	20	20	20	20	20
Змінні експл. витрати	\$/MWh	5	5	6	6	25	25	25
Пост. Експл витрати	\$/kW/year	11	85	15	11	15	18	15

BEC LCOE у 2020 р.: 45 USD/MWh

CEC LCOE у 2020 р.: 70 USD/MWh

КВВП: BEC 38.5%, CEC 14.9%

Середньозважена вартість капіталу 13%

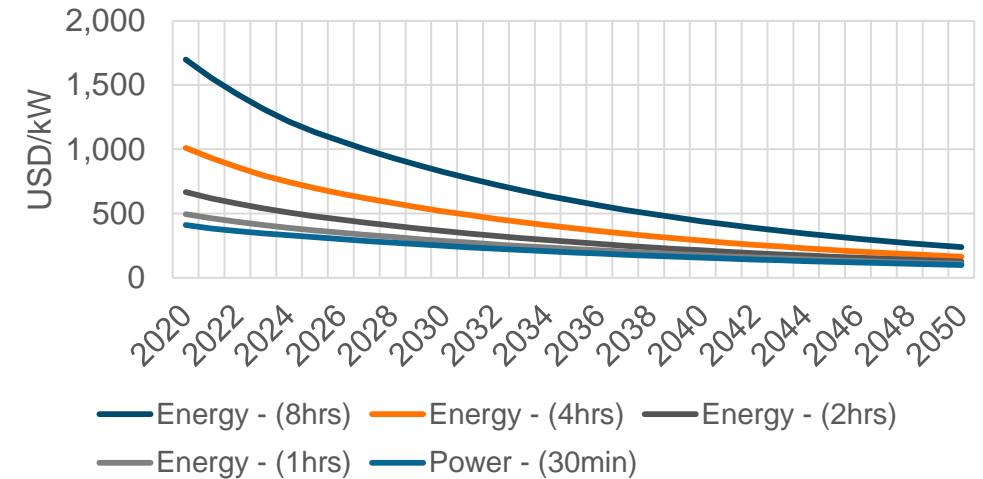
Економічний строк служби 20 років

Прогноз вартості технологій: Bloomberg для CEC і BEC (для Німеччини)

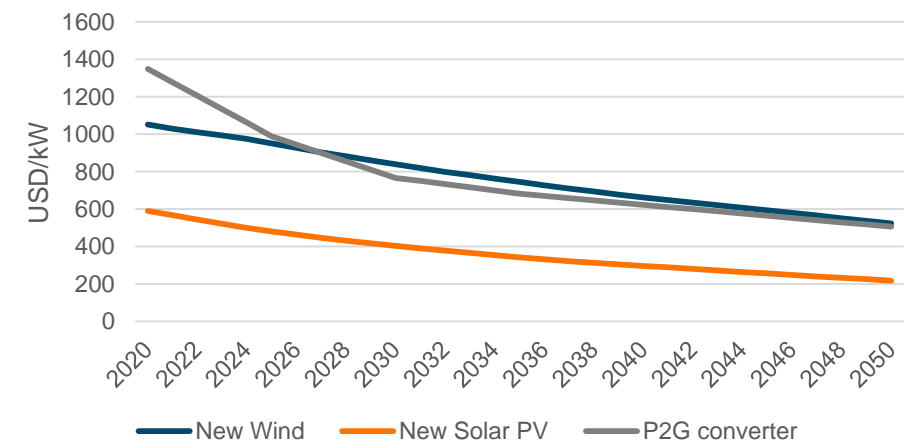
Прогноз для P2G: Lappeenranta University

Капітальна вартість технологій

Батареї

BEC, CEC & P2G

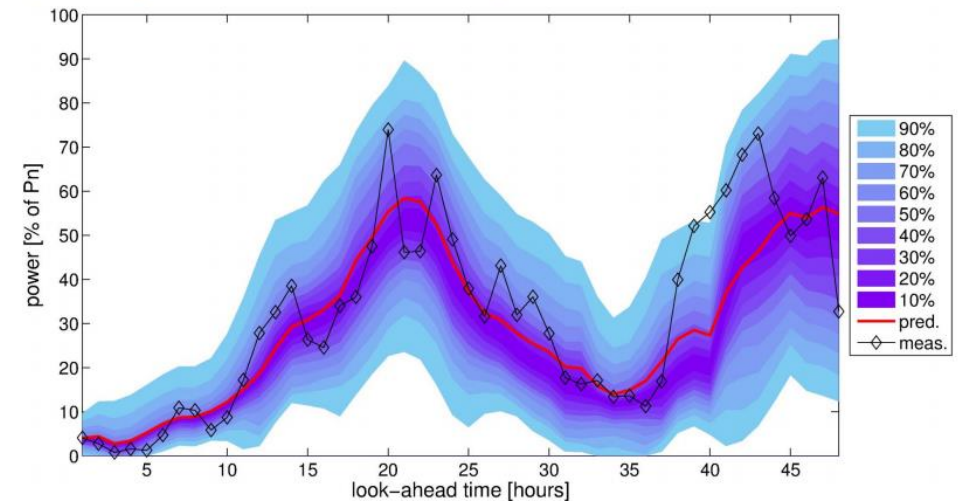
ОПЕРАЦІЙНІ РЕЗЕРВИ ЕНЕРГОСИСТЕМИ

Довгострокова модель розширення Plexos включає операційні резерви

- **Первинні та вторинні резерви**
  - Заміщення найбільшого блоку
  - Первинний резерв надається генераторами, що обертаються
  - Вторинний резерв може надаватися генераторами без обертання, якщо час до синхронізації не більше 30 сек
- **Резерв похибки прогнозу ВДЕ**
  - 20% від поточного рівня виробітку ВЕС і СЕС (МВт)

Why Is Forecasting Crucial to Integrating Variable RE to the Grid?

Operating with increased uncertainty...

Average day ahead error: 8%-10% for wind farm, 4% for system
Ramp error: Over 50% for large ramps

Source: Pierre Pinson, DTU, Denmark

Джерело: NREL report

ШЛЯХ ДО 100

**РЕЗУЛЬТАТИ
МОДЕЛЮВАННЯ**

ДВА СЦЕНАРІЇ НА 2020-2050

Сценарій 1: Оптимізована собівартість

- Мінімізація загальних витрат енергосистеми
- Нема мети декарбонізації
- Нема цілей по ВДЕ

Сценарій 2: 100% ВДЕ у 2050 р.

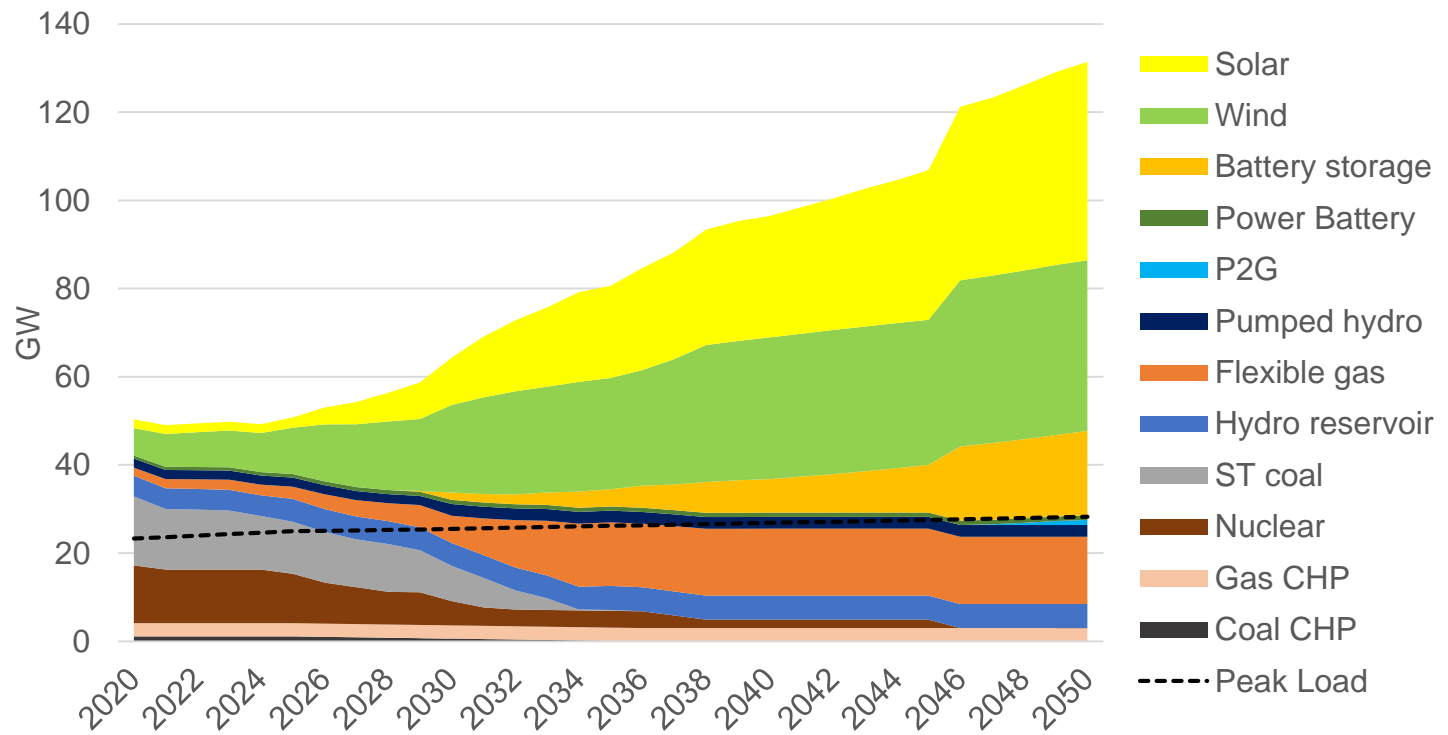
Викиди CO₂ на рівні системи досягають нуля до 2050 р.

Спільні припущення для обох сценаріїв

- Існуючі блоки АЕС та ТЕС виводяться за планом (якщо є) або за очікуваним граничним терміном експлуатації
- Втрати в мережі та обсяги експорту виключені
- Plexos вільно обирає нову потужність поміж технологій-кандидатів
- Попит на всьому горизонті моделювання забезпечується з адекватними резервами

СЦЕНАРІЙ 1: ОПТИМІЗОВАНА СОБІВАРТІСТЬ

Розвиток потужностей ОЕС України до 2050 р.

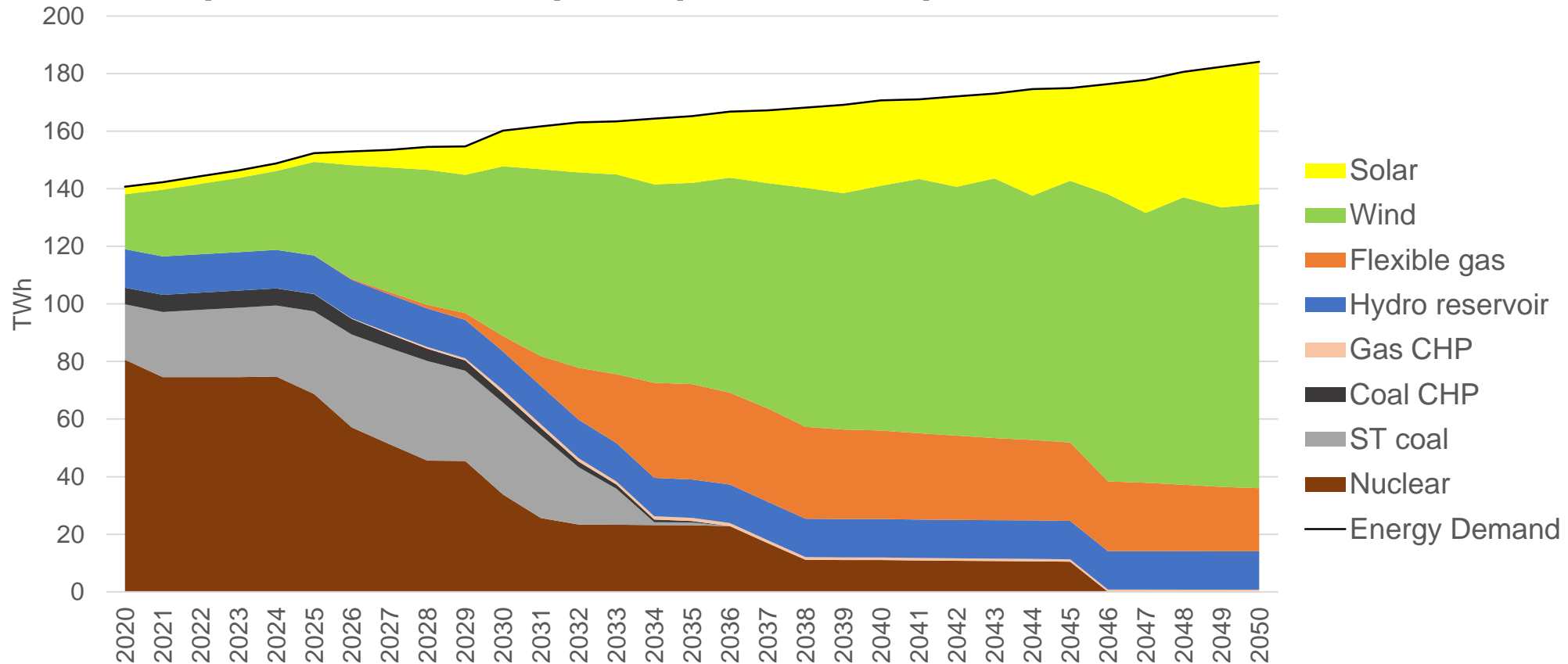

Встановлена потужність, 2050	ГВт
СЕС	45
ВЕС	39
Маневрений газ	15
ГЕС	6
ТЕЦ газ	3
Генерація загалом	107
ГАЕС	3
P2G	1
Батареї ємності	19
Батареї потужності	1
Перенос енергії загалом	24
Система загалом	131

- Це найдешевша енергосистема з усіх можливих на період до 2050 р.
- Вже зараз – будівництво 5 ГВт ВЕС, 2 ГВт маневреної газової потужності та 0,7 ПЦ батарей потужності
- Масштабне будівництво СЕС після 2025 р. через здешевшання СЕС і систем накопичення
- Швидке зростання ВДЕ та маневреного газу після 2030 р. розмір системи = 131 ГВт у 2050 р.

СЦЕНАРІЙ 1: ОПТИМІЗОВАНА СОБІВАРТІСТЬ

Виробництво електроенергії до 2050 р.

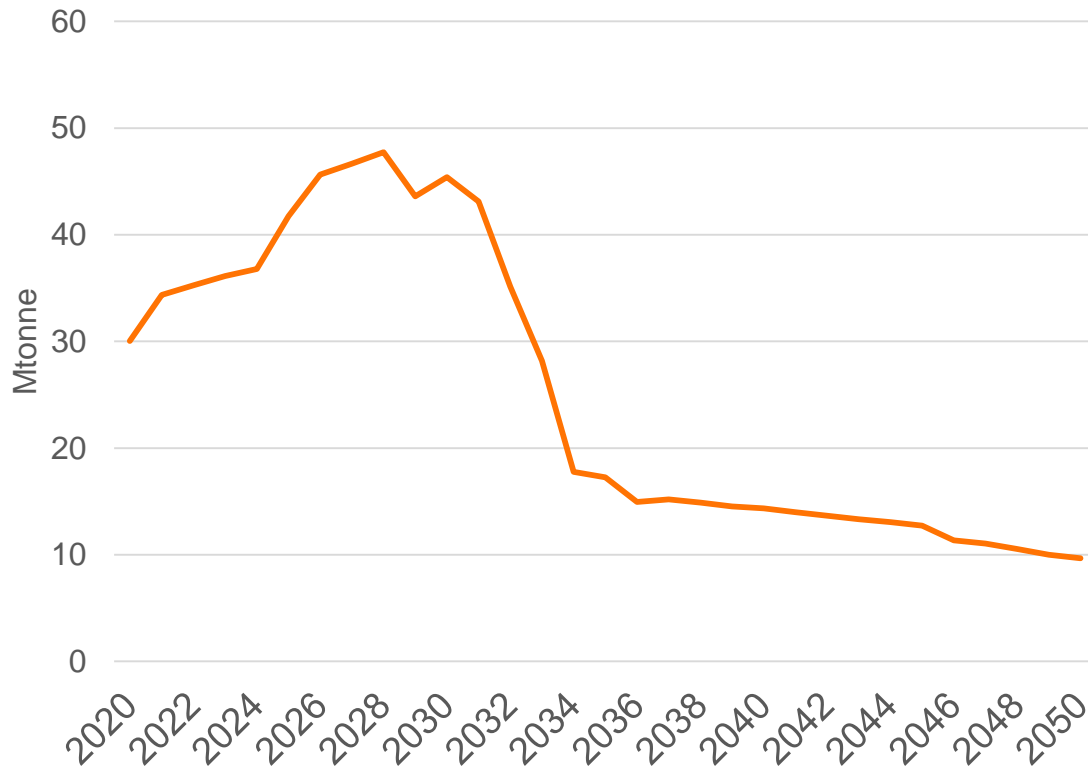

Закриття АЕС викликає невелике зростання вугільної генерації на період до заміни базових потужностей маневреними газовими потужностями

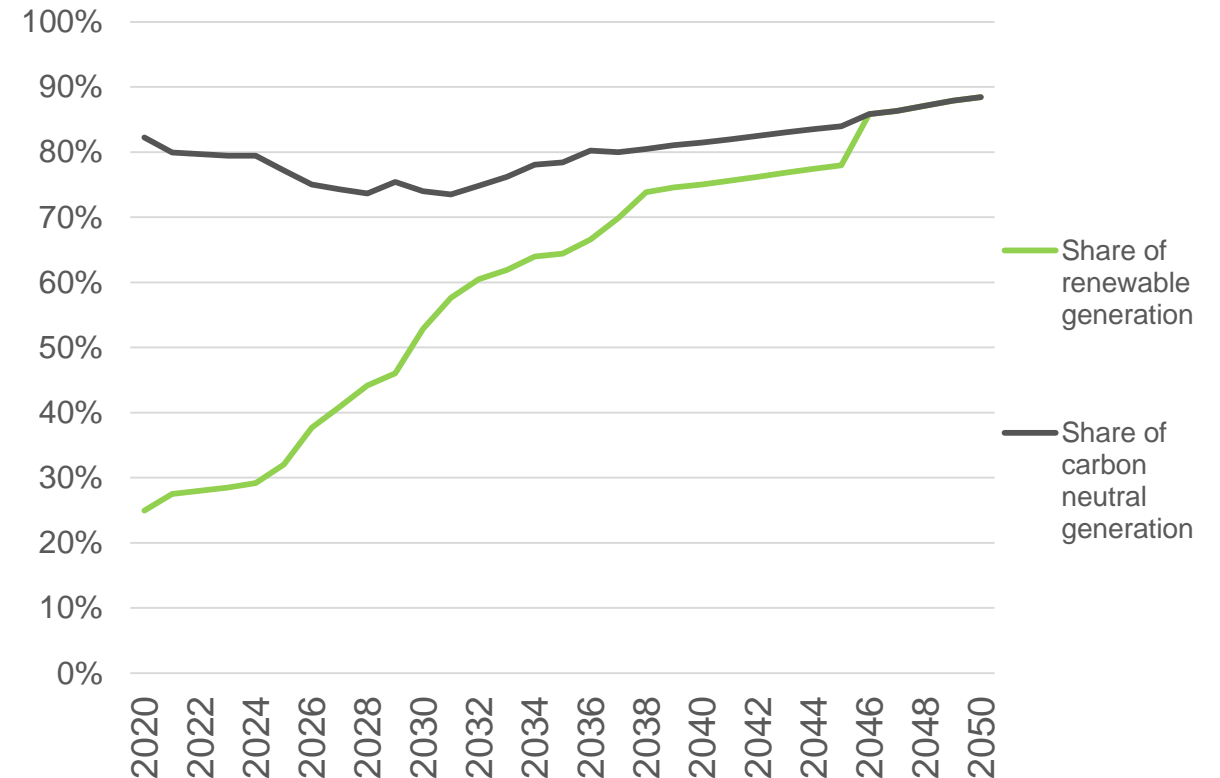
СЦЕНАРІЙ 1: ОПТИМІЗОВАНА СОБІВАРТІСТЬ

Річні викиди CO2

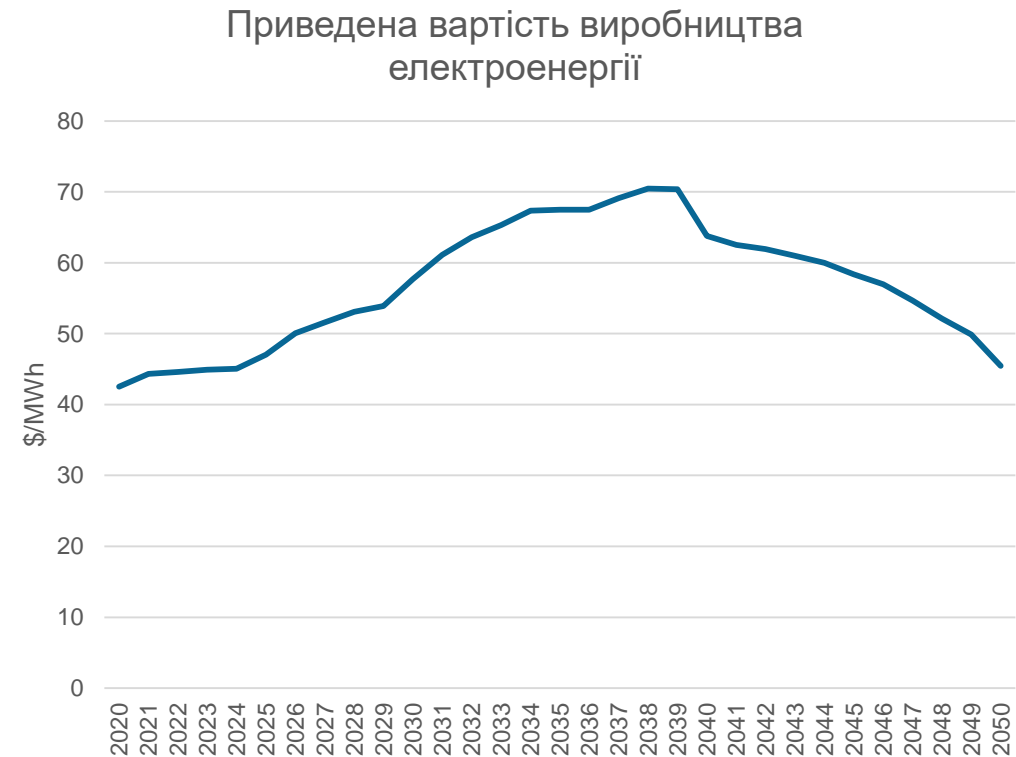
- На початку викиди зростають через збільшення вугільної генерації
- Після виводу ТЕС у 2035 р. викиди сильно зменшуються
- До 2050 р. викиди падають на 50% від рівня 2020 р.

Частка відновлюваної енергії

До 2050 р. енергосистема з оптимальним за собівартістю складом обладнання може досягти лише 88% ВДЕ

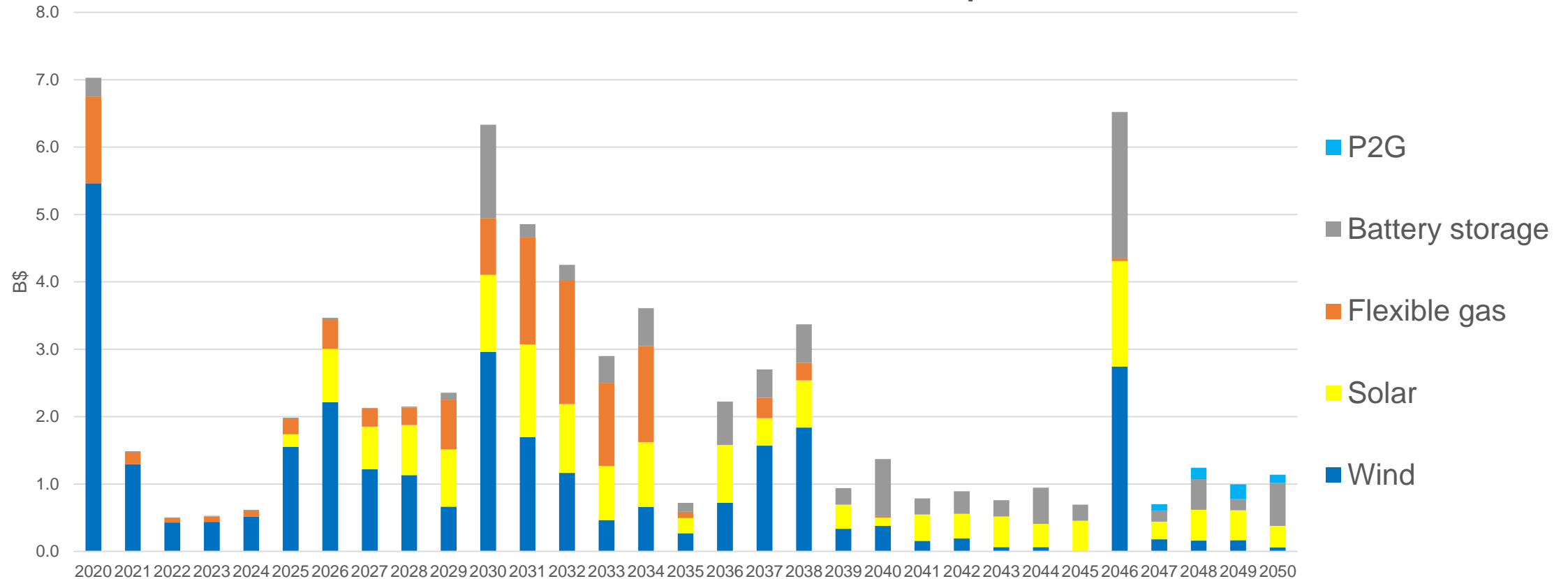
СЦЕНАРІЙ 1: ОПТИМІЗОВАНА СОБІВАРТІСТЬ

- Капвитрати на нові потужності включені, але 0 (нуль) для існуючих станцій
- Великі інвестиції в нову потужність підвищують вартість генерації
- Зростання частки ВДЕ супроводжується поступовим падінням змінних витрат
- Частково компенсується зменшенням експлуатаційних витрат
- Собівартість виробництва електроенергії зростатиме у будь-якому випадку, коли амортизовані активи заміщуються новими

СЦЕНАРІЙ 1: ОПТИМІЗОВАНА СОБІВАРТІСТЬ

Річні капітальні інвестиції

- Економічно доцільно вже зараз будувати ВЕС, маневрений газ і батареї потужності
- Основні інвестиції у вітер мають відбутися до 2040 р.
- Великі інвестиції у сонце – після 2026 р, разом з батареями ємності. Затримка через падіння цін
- Закриття останніх блоків АЕС у 2045 р. викликає пік інвестицій

ШЛЯХ ДО 100

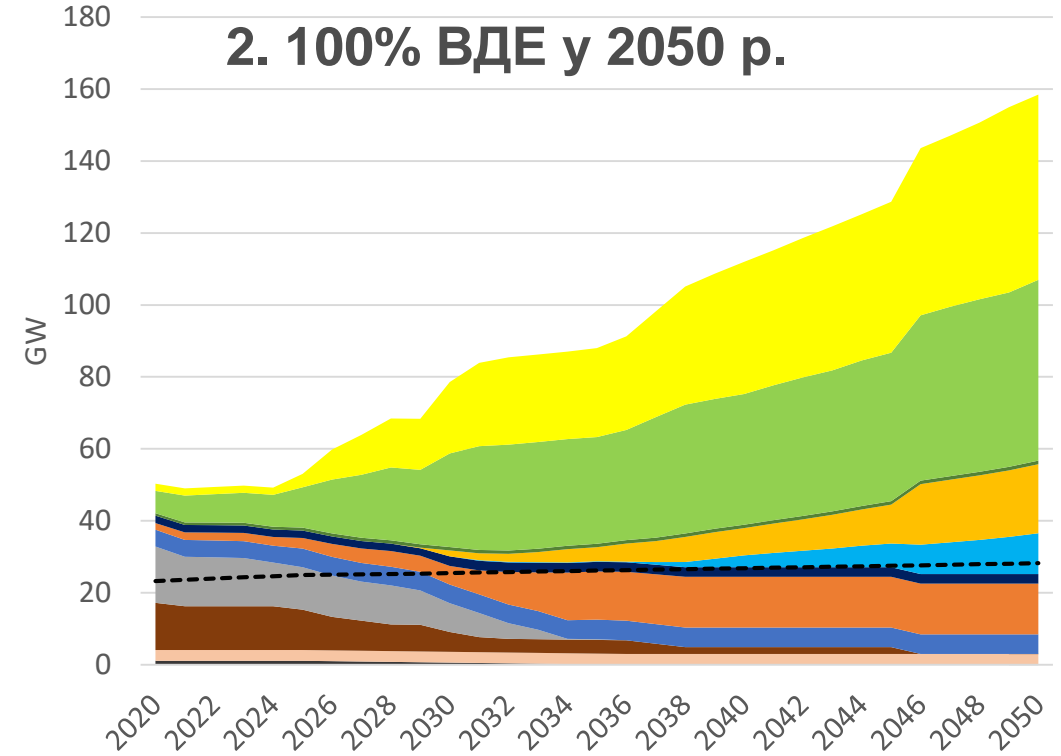
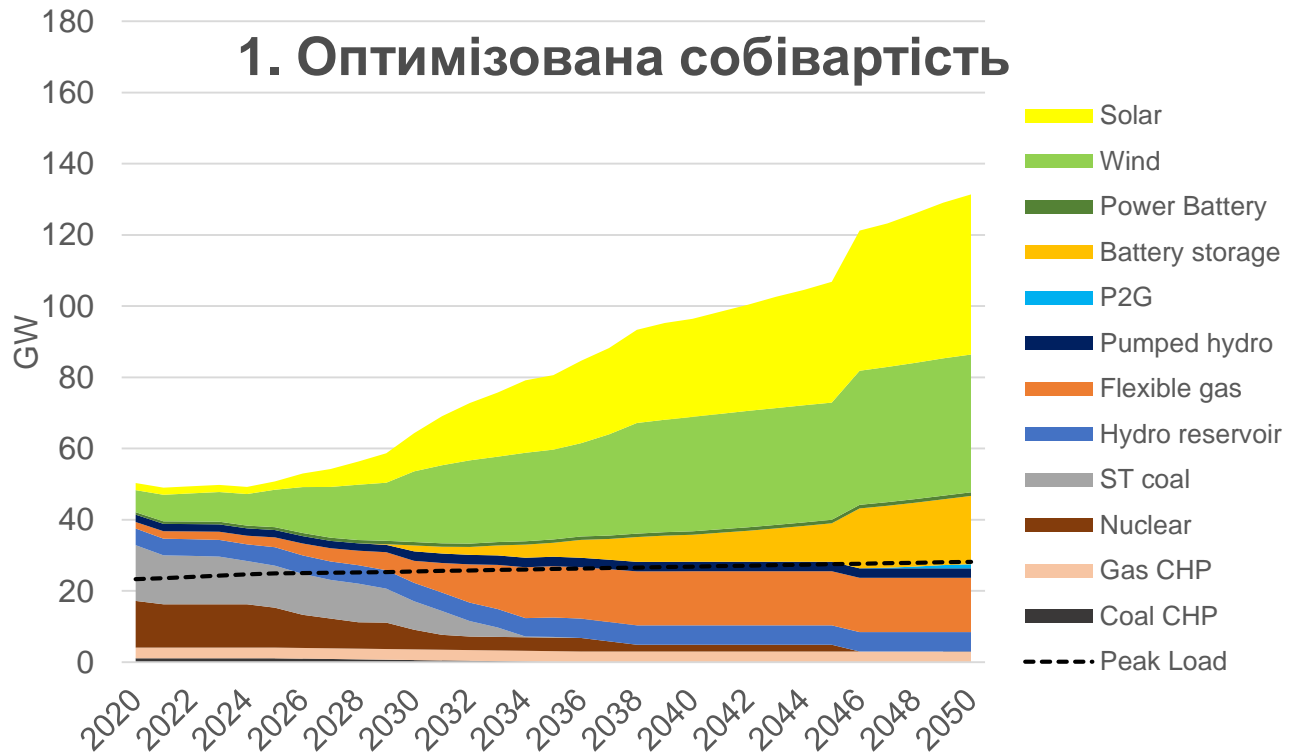
СЦЕНАРІЙ 2. 100% ВДЕ У 2050

СЦЕНАРІЙ 2: 100% ВДЕ

Розвиток потужностей ОЕС України до 2050 р.

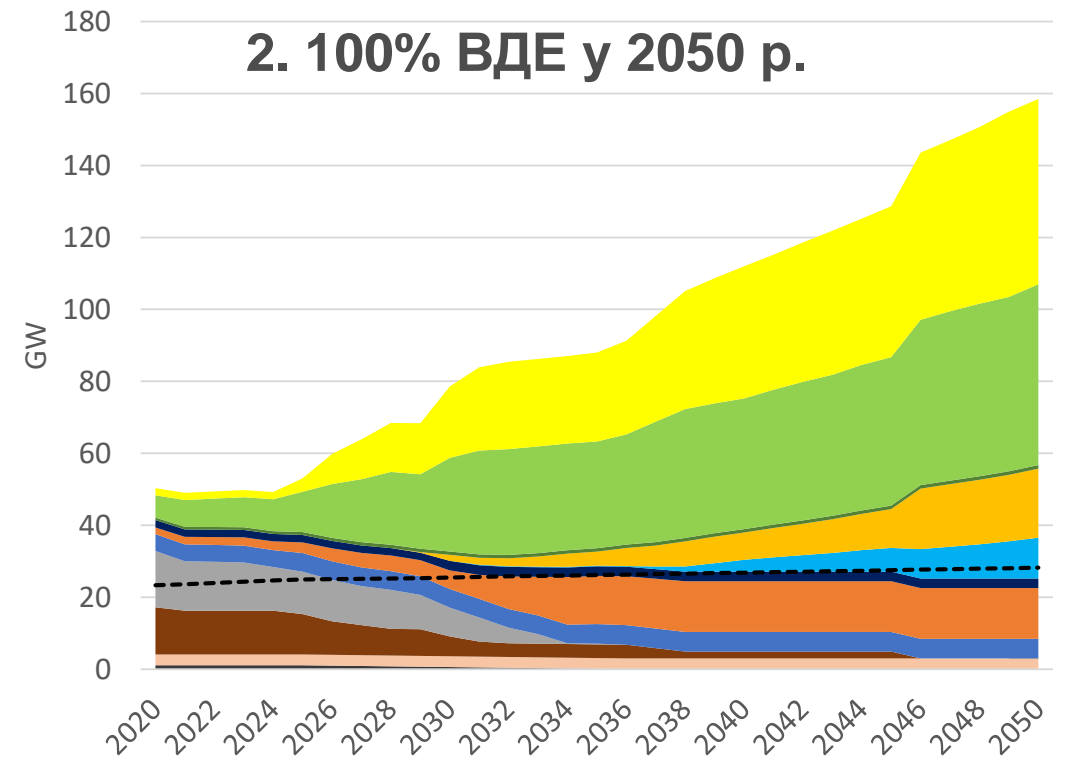
Вуглецево-нейтральна система потребує:

- На 17 ГВт більше вітру і сонця
- Обсяг потужностей Power-to-gas достатній для виробництва палива для 100% безвуглецевої генерації

СЦЕНАРІЙ 2: 100% ВДЕ

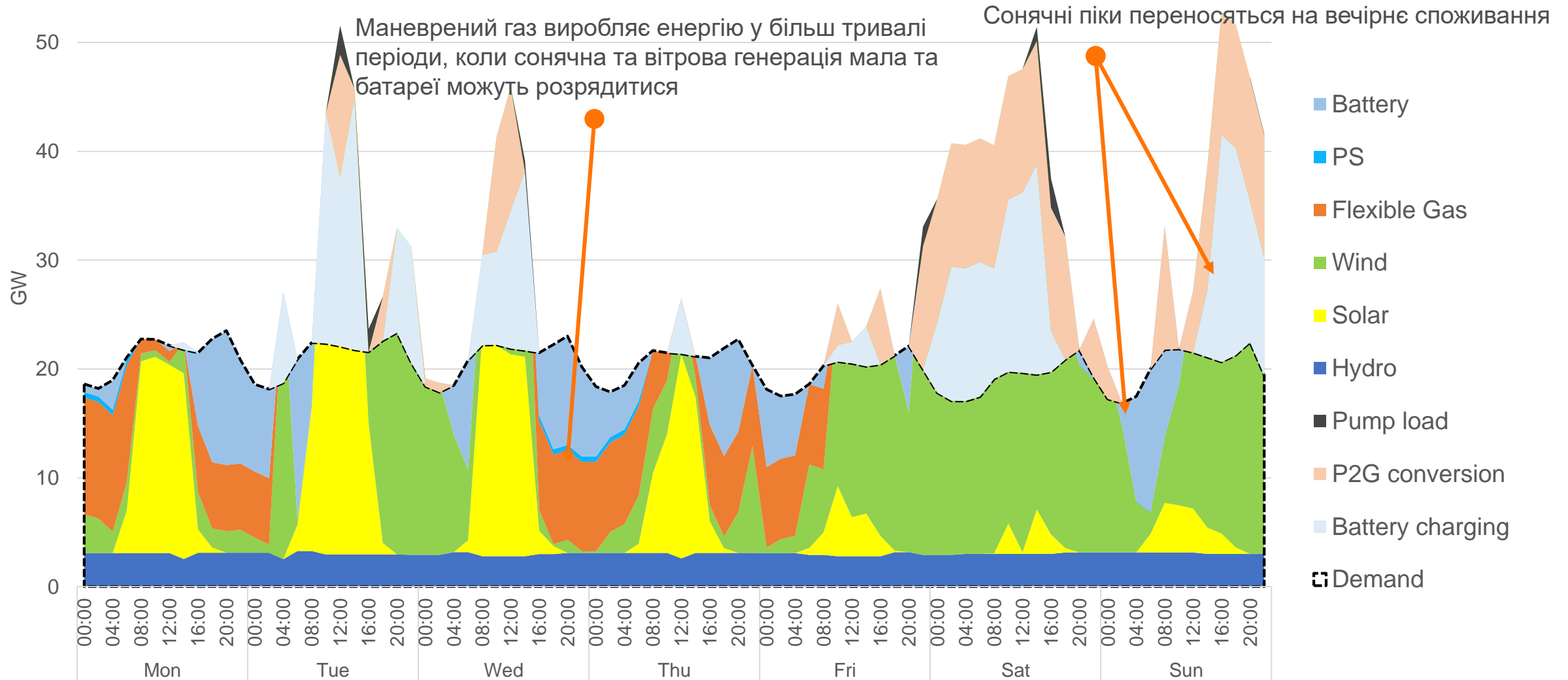
Нові потужності

Встановлена потужність, 2050	Сценарій 1, ГВт	Сценарій 2, ГВт
СЕС	45	51
ВЕС	39	50
Маневрений газ	15	14
ГЕС	6	6
ТЕЦ газ	3	3
Генерація загалом	107	124
ГАЕС	3	3
P2G	1	11
Батареї ємності	19	23
Батареї потужності	1	1
Перенос енергії загалом	24	38
Система загалом	131	162

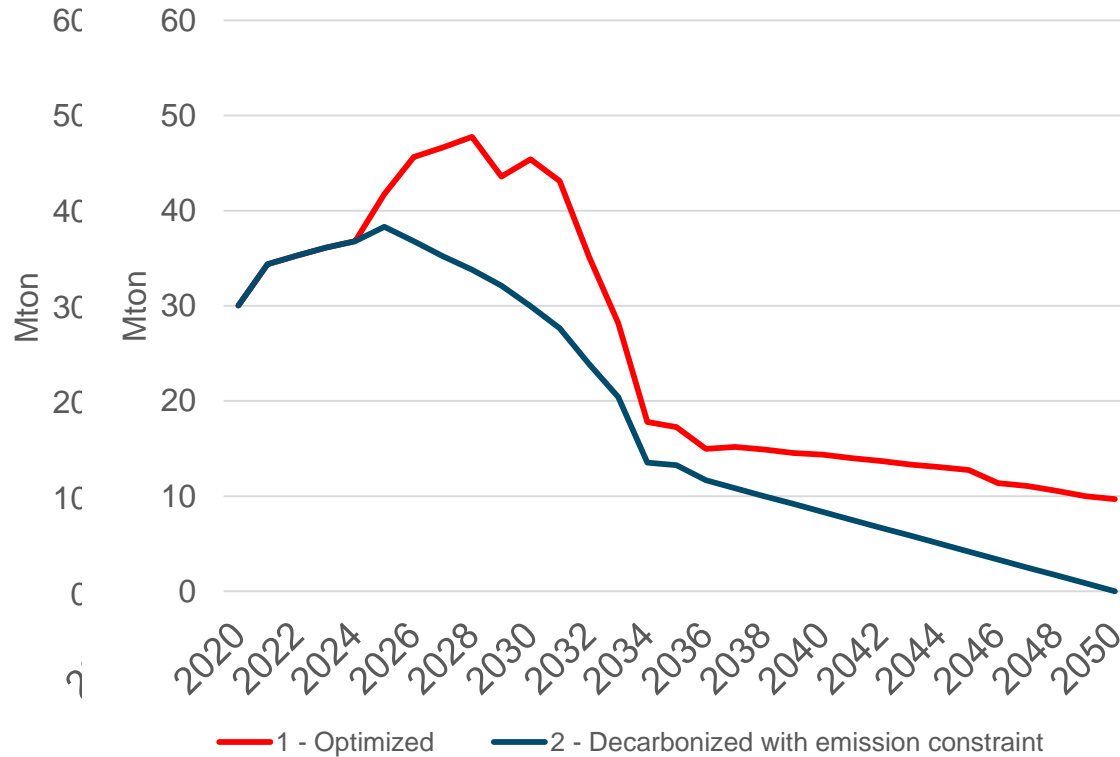
СЦЕНАРІЙ 2: 100% ВДЕ

Диспетчеризація одного тижня у 2050 р.

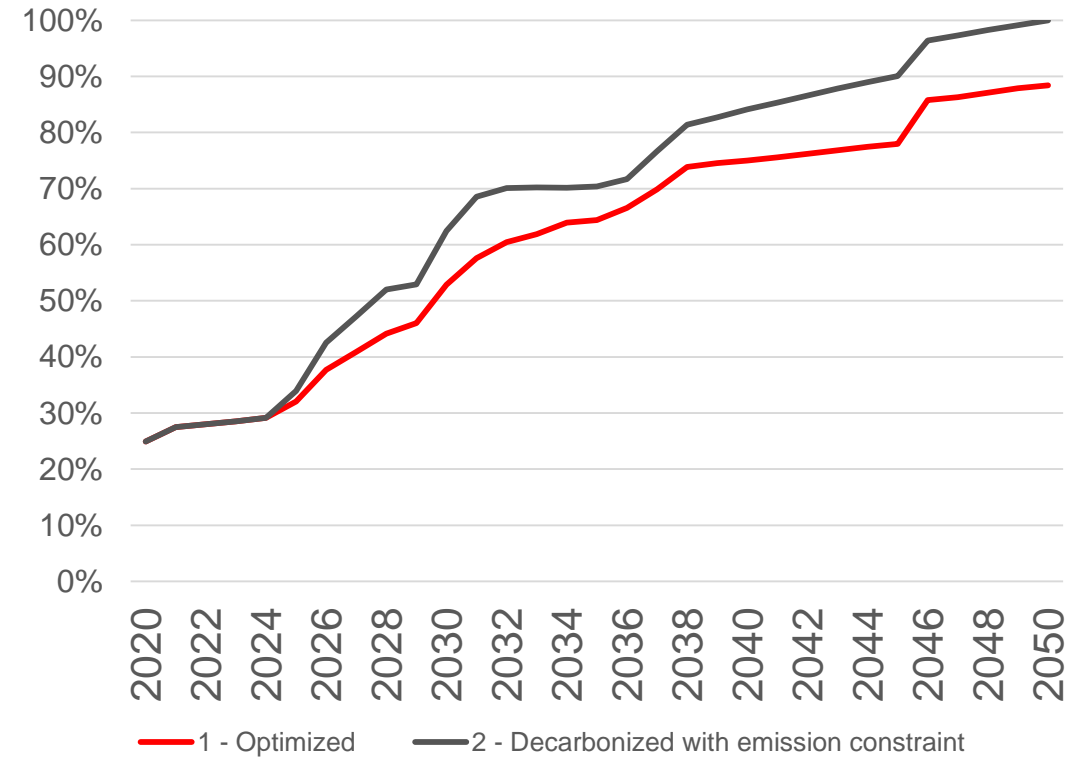

ПОРІВНЯННЯ СЦЕНАРІЇВ

Річні викиди

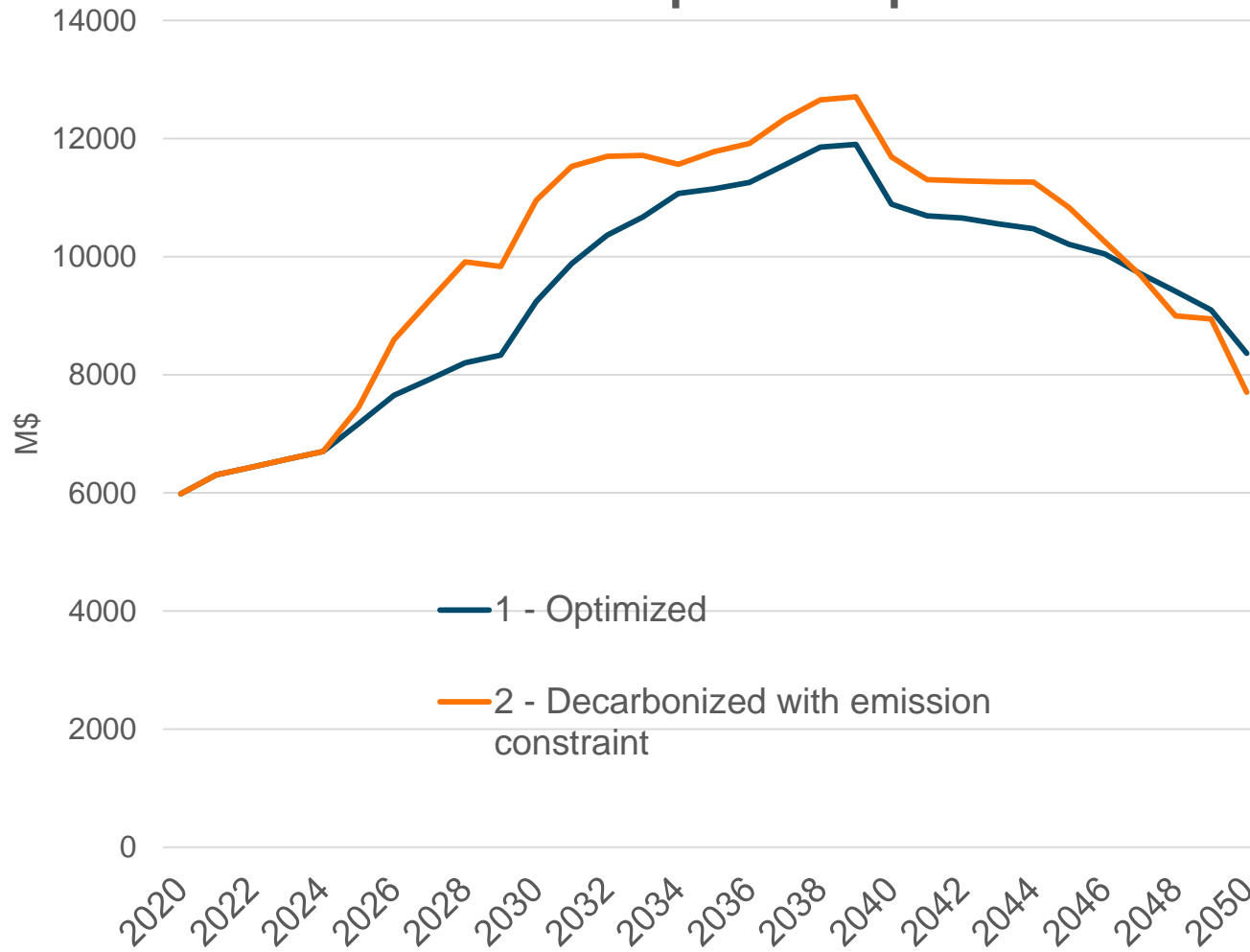
Частка відновлюваної енергії

ПОРІВНЯННЯ СЦЕНАРІЇВ

Загальні витрати енергосистеми

Примусова декарбонізація енергосистеми до 2050 р. збільшує загальні видатки на **9%**

R2X – СИНТЕТИЧНІ ВУГЛЕЦЕВО-НЕЙТРАЛЬНІ ПАЛИВА

Рушійні сили

Клімат і якість повітря

- Перехід до електрики як основного джерела енергії
- Повна електрифікація транспорту протягом 20 років неможлива (морський, авіаційний, вантажний автомобільний ...)
- Ресурси біопалива недостатні у глобальному масштабі

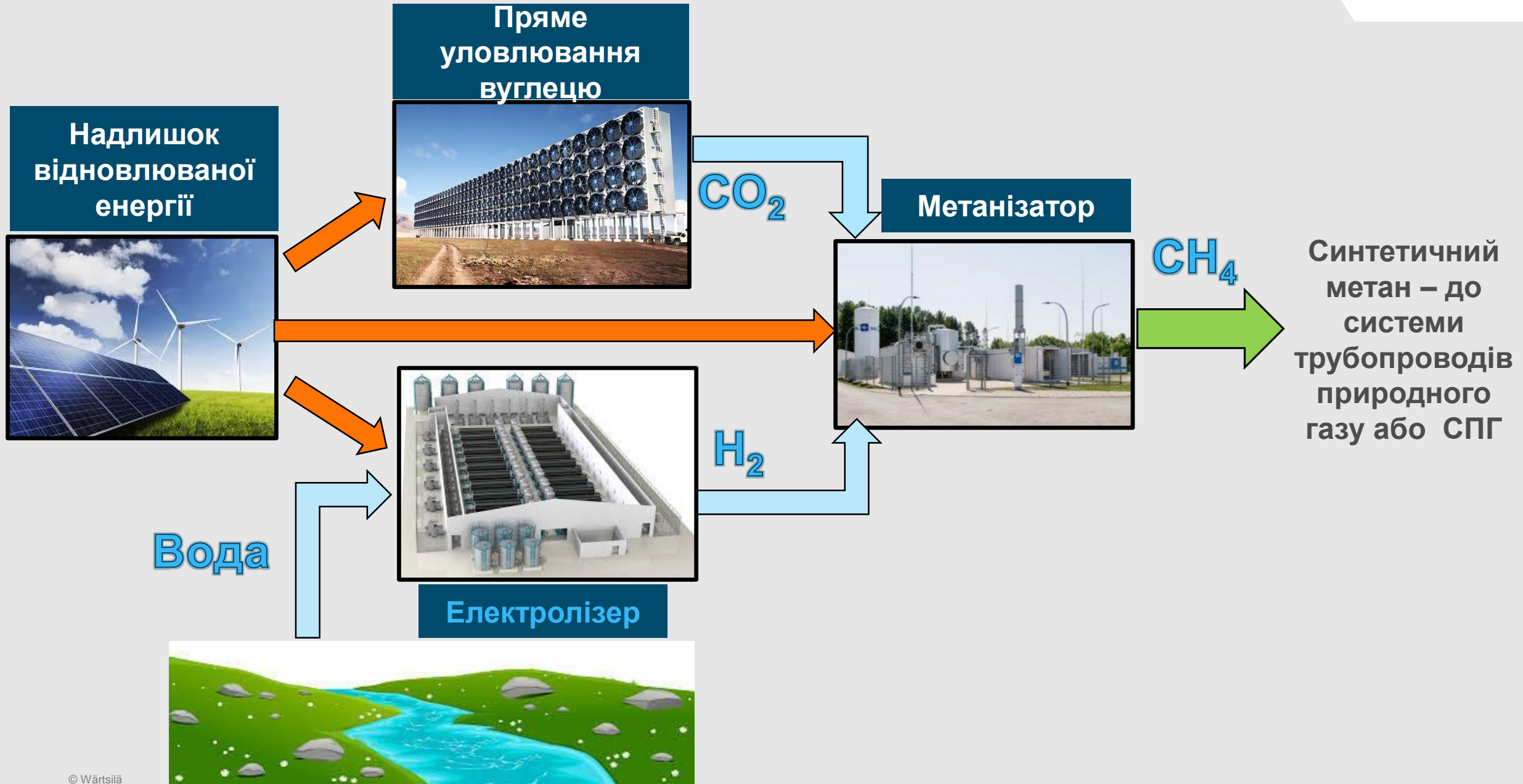
Доступ до дешевої, вуглецево-нейтральної електроенергії (сонячної та вітрової)

- Уможлиблює дешеве виробництво водню

Цілі 100% ВДЕ для країн, компаній і т. д.

ВИРОБНИЦТВО ВІДНОВЛЮВАНОВОГО ПАЛИВА (CH₄)

Що відбувається на ринку

BRITISH AIRWAYS

- Мета Shell стати найбільшою електричною компанією у світі (Financial Times 13.3.2019)
- Maersk shipping скорочує викиди до нуля в 2050 р.
- British Airways скорочує викиди вуглецю з 2020 р., IAG інвестує у відновлювані авіаційні палива
- Виробництво синтетичного керосину для Lufthansa
- Carbon Recycling International (CRI) підписала угоду про перший завод CO₂-To-Methanol в Китаї потужністю 180 тис тон метанолу та СПГ на рік
- Shell, Neste, Wärtsilä, Finnair, St1, Kemira, Finnsementti та LUT University будують промисловий пілотний проект для палива P2X в Joutseno, Фінляндія

German gas industry targets 5 GW of power-to-gas capacity in five years

“ The only possible way to achieve the so much needed decarbonisation in our industry is by fully transforming to new carbon-neutral fuels and supply chains.

Søren Toft, Chief Operating Officer of Maersk

MAY 22, 2019
AGREEMENT SIGNED FOR CRI'S FIRST CO₂-TO-METHANOL PLANT IN CHINA

R2X – СИНТЕТИЧНІ ВУГЛЕЦЕВО-НЕЙТРАЛЬНІ ПАЛИВА

Ціни та строки

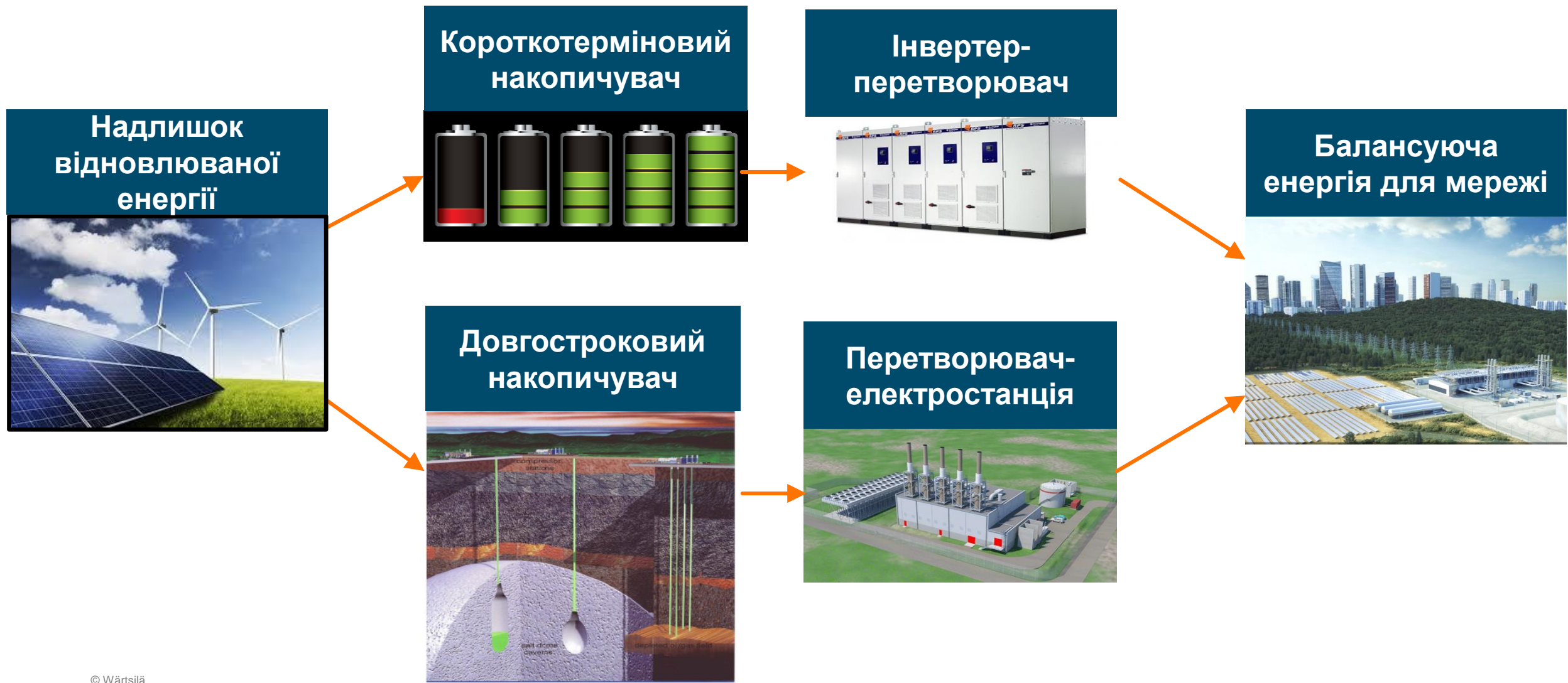
- **Ціни** (промислове виробництво)
  - Метан
    - Викопний (в ЄС) ~ 25 €/MWh
    - Відновлюваний ~ 65 €/MWh
  - Метанол
    - Викопний ~ 400 €/tn
    - Відновлюваний ~ 700 €/tn
  - Авіаційний керосин
    - Викопний ~ 700 €/tn
    - Відновлюваний ~ 2100 – 2800 €/tn ¹⁾
- **Строки**
  - Великий ринок палива буде створено протягом 2020-х

¹⁾ Andreas Teir, Renewable products -business area, development director

ВУГЛЕЦЕВО-НЕЙТРАЛЬНЕ ПАЛИВО ЯК НАКОПИЧУВАЧ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

ШЛЯХ ДО 100 ПІДСУМКИ

- До 2050 р. оптимальна енергосистема досягає **88% ВДЕ**
- Найважливіші дії:
  - Термінове будівництво 2 ГВт маневреної газової генерації
  - 700 МВт батарей потужності
  - Великі інвестиції у ВДЕ і балансуючі потужності після 2025 р.
  - Інвестиції в акумуляторні системи після 2030 р.
  - **Жодної нової негнучкої теплової потужності!**
- Примусовий перехід до 100% ВДЕ потребує додатково:
  - На 17 ГВт СЕС і ВЕС
  - На 4 ГВт батарей
  - 10 ГВт Power-to-Gas
  - На 9% більше загальних видатків енергосистеми